

Turvaline mänguväljak

juhend juhatajatele ja omanikele

TARBIJAKAITSEAMET

Idee:

**David Yearley, Õnnetuste Ennetamise Kuninglik Ühing
(Royal Society of Preventing Accidents RoSPA)**

Rohkem teavet RoSPA kohta võib leida internetileheküljel: www.rospa.com/playsafety

Autorid:

**David Yearley, Õnnetuste Ennetamise Kuninglik Ühing
(Royal Society of Preventing Accidents RoSPA)
Dominik Berliński, Mänguväljakute Kontrollimise Keskus
(Mänguväljakute Turvalisuse Korraldamise Süsteemi on kirjeldatud Lisas)**

Toimetamine:

**Joanna Frankowska,
Aleksandra Kurzyna-Warczakoska,
Dariusz Łomowski,
Poola Konkurentsi- ja Tarbijakaitse Amet**

Käesolev väljaanne on rahastatud tänu Euroopa Liidu finantstoetusele *Turvalised mänguväljakud* koostööprojekti raames (toetuse leping Nr 17.020200/07/472840).
Euroopa Komisjon ei kanna vastutust selles teabes sisalduva eest.

Käesolevat väljaannet võib ilma loa taotlemiseta avaldada kas osaliselt või täies mahus.
Väljaandes sisalduva teabe kasutamise korral oleks Konkurentsi- ja Tarbijakaitse Amet tänulik kui Te teavitate meid väljaande kasutamise viisidest:
Konkurentsi- ja Tarbijakaitse Ameti
Turu Järelevalve Osakond
pl. Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa
E-mail: dnr@uokik.gov.pl

© Konkurentsi- ja Tarbijakaitse Amet, 2008

Sissejuhatus

Iga lapse õiguse mängule tagab Ühendatud Rahvaste Organisatsiooni Üldkogu poolt 20 novembril 1989 a vastu võetud konventsioon. Konventsiooni artiklis 31 võime lugeda lapse õigusest puhkusele ja vabale ajale ning osalemisele mängudes ning puhketegevustes, sellega on mäng tunnistatud üheks lapsepõlve lahutamatuks koostisosaks. Vanemate ja hooldajate ülesandeks on aidata lapsi mängu käigus ning mitte piirata nende eneseväljendamise õigust. Siiski on iga mänguvõimaluse looja kohustuseks laste maksimaalne tervise ja elu turvalisuse tagamine.

Omavalitsuslikud institutsioonid, piirkondlikud ja korteriühistud, koolid, lasteaiad, maastikuarhitektid ja teised asjassepuutuvad isikud ei tea mängu- või puhkealasid luues sageli, mida mänguväljakute projekteerimisel ning hooldamisel arvesse võtta. Käesoleva väljaande eesmärgiks on turvalisuse tagamiseks vajaliku abi osutamine sellelaadsete kohtade rajamisel ja hooldamisel ning soovitude andmine juba eksisteerivate kohtade parendamiseks. Mänguväljakutele paigaldatavate mänguvahendite tootjad ja tarnijad võiksid samuti seda väljaannet kasutada. Väga oluline on see, et just nemad oleksid esimeseks lüliks paljude laste meelelahutuse turvalisusega seotud isikute, ettevõtjate ja institutsioonide ketis.

Laste turvalisust ei tohi allahinnata, ega unustada, sest igaühele meist, täiskasvanutele, on mäng olnud riski hindamise esimeseks koolituseks. Mäng on just see, tänu millele oleme õppinud hindama jõudu oma eesmärkide saavutamiseks. Puhkealal, millel risk on hoolikalt kontrollitud, õpivad lapsed iseseisvalt, mis on neile turvaline ja mis mitte. Tänu sellele on mänguväljakutelt saadud teadmised ja kogemused ülekantavad ka teistele olukordadele elus, kus vale riskihinnang võib olla seotud mitte ainult muhuga peas, vaid palju tõsisemate tagajärgedega. Pidagem meeles, et mänguväljakud peavad olema nii turvalised kui on vajalik, aga mitte nii turvalised kui võimalik.

Olulist rolli mängu käigus mängib kujutlusvõime. Mänguväljakud, millel lapsed võivad seda ellu rakendada, pole kasulikud mitte ainult lapse igakülgsel arengule, vaid tagavad lapsele ka mängurõõmu – hoides neid eemale sellistest kohtadest nagu raudteetammid, jõgede või kanalite kaldad, järsakud või ehitusväljakud.

Pidage meeles, et mänguväljakute puhul seadus „parim on ka kallim“, alati ei kehti. Vältimatu ja üsna intensiivne on siiski laste puhkekoha planeerimiseks kulutatud aeg. Aja loogiline ja süstemaatiline käsitlemine lihtsustab hiljem oluliselt turvalisuse saavutamist. See puutub ka juba eksisteerivate mänguväljakute laiendamisesse ning renoveerimisse. Mõnikord polegi mänguväljaku välimuse märkimisväärsaks muutmiseks palju vaja. Käesoleva väljaande eesmärgiks on heade ideede soovitamine, selleks, et laste mängumaad vastaksid kasutajate vajadustele ja turvalisuse nõuetele.

SISUKORD

ENNE KUI ALUSTATE	5
Õiguslikud küsimused	5
Konsultatsioonid	5
PROJEKT	6
Mõned üldised märkused	6
Istumiskohad	6
Prügikastid	6
Piirded	7
Sissepääs mänguväljakule	7
Mänguväljaku seadmete asetus mänguväljakul	9
Vandalism ja mänguväljaku turvalisuse küsimused	9
Mänguväljaku seadmed	10
Pinnakate	10
Pinnakatte ulatus	11
Maastiku planeerimine ja taimestik	12
SEADMETE TARNIMINE JA PAIGALDUS	14
Tarnijad	14
Tellimine	14
Paigaldus	14
Dokumendid, mida tarnija peab esitama	14
Inspekteerimine peale mänguväljaku seadmete paigaldust	14
KONTROLL JA HOOLDAMINE	15
Üldised märkused	15
Kolme liiki kontrollid	15
Visuaalne tavaülevaatus (rutiinne kontroll)	15
Töökindluse ülevaatus (Funktsionaalne järelvalve)	15
Korraline põhiülevaatus (lga-aastane baaskontroll)	15
Teadmised ja koolitused	15
Korraldussüsteem	16
Hooldamine	16
Tootjapoolsed juhised ja hoiatused	16
Pinnakate	16
Inspekteerimine peale varustuse paigaldust	16
Kulud ja korrapärane hooldus	17
Õnnetusjuhtumid	17
MÄNGUVÄLJAKUID KÄSITLEVAD STANDARDID	18
Sissejuhatus	18
Õiguslikud tingimused	18
Turvalisuse printsiibid standardites	19
Mõned turvalisuse normatiivi EVS-EN 1176 nõudeid käsitlevad erisoovitused	20
Üldised ohutusnõuded	20
Kaitse takerdumiste ja löökide eest	21
Kaitse kukkumiste eest	22
Kaitse kokkupõrgete eest	23
Kaitse ebakorrekse viimistluse või konstruktsioonivigade eest	24
LISA A	26
ETTEPANEKUD MÄNGUVÄLJAKU KORRALDUSE SISESÜSTEEMI OSAS	26
Järelvalve plaan	26
Hooldamise ja remondi ajakava	27
LISA B	35
MÄNGUVÄLJAKU RAAMAT	35

ENNE KUI ALUSTATE...

Õiguslikud küsimused

Mänguväljak, see on tavaliselt kompleks paljudest, nii traditsioonilistest kui ka kaasaegsetest, mänguvahenditest: liumägedest, kiikedest, ronimisseintest. Puhkealadel leiavad lapsed ka selliseid elemente nagu: aiapiirded, väravad, prügikastid, teerajad, taimed ning teadetetahvlid.

Mänguväljakutele paigaldatud mänguväljaku seadmed alluvad üldise tooteohutuse direktiiviga (2001/95/EC) sätestatud nõuetele. Üksikasjalikumad nõuded on erinevates riikides¹ erinevad. Sellest hoolimata on kõik tootjad, maaletoojad ja turustajad kohustatud tooma turule ainult ohutuid tooteid. Seda, et see ongi faktiliselt nii, tõendab m.s. nende tootmise kohustuslikele normidele vastavuse fakt. Mänguväljakute seadmetele ning mänguväljaku kattele kohalduvad standardid EN 1176 ning EN 1177.

Tähtis on meeles pidada, et need standardid kohalduvad ainult mänguväljakute seadmetele ja pinnakattele. Direktiivi haldusalast jäävad välja näiteks sellised kasutajate turvalisusega seotud olulised küsimused nagu koha puhtuse ja selle säilitamisega seotud reeglid, taimestiku eest hoolitsemine ja koha piiramine. Kõik, mis on seotud korra säilitamisega mänguväljakutel reguleeritakse kohalike õigusaktide ja normidega, mida tavaliselt väljastavad kohalikud omavalitsused.

Õigusliku teemaga on seotud ka nõuetele mittevastavate mänguväljaku seadmete tarnijaga vaiduste lahendamise küsimus. Tellides mänguväljakule varustust tuleb tellimuses märkida, et see peab olema vastavuses kohustuslike normidega. Kui aga ettevõtja – vastupidiselt meie tellimusele – on tarninud nõuetele mittevastava toote, tuleb võidelda oma õiguste eest seadusest tuleneva õiguse alusel.

Konsultatsioonid

Enne mänguväljaku projekteerimise alustamist pidagem meeles, et hädavajalik on läbi viia konsultatsioonid tulevaste kasutajatega: laste, vanemate, hooldajate, haridusasutuste ning ümbruskonna elanikega. Kui mänguväljak vastab nii laste kui vanemate ootustele, soovivad lapsed sellel mängida ja vanemad hakkavad meeleldi seda külastama, et samaaegselt rahulikult jälgida oma järeltulijate tegemisi. Hea mängukoht on selline, mis pakub laia valikut mänguväljaku seadmeid aga ka kaunilt kujundatud maa-ala ning taimestikust tulenevaid võimalusi. Oluline on samuti kogu koha vastavus kohaliku kogukonna ootustele.

---

¹Eesti seadusandlusesse on see direktiiv rakendatud toote ja teenuse ohutuse seadusega

PROJEKT

Mõned üldised märkused

Alustades tööd mänguväljaku väljaarendamise kallal, arvestatakse liiga tihti ainult sinna paigaldatavaid mänguväljaku seadmeid. Samal ajal on kõige tähtsamaks lihtsalt hea idee. Kasutage ära looduse poolt pakutav: võtke projektis arvesse olemasolev taimestik, pinnakujundus, pinnakate. Kõik see, koos mänguväljaku seadmetega, tuleb kokku viia ühtseks tervikuks. Pidagem meeles, et taimed, puud, põõsad ja pinnareljeef annavad lapse kujutlusvõimele mitmeid kordi suuremaid võimalusi kui tühjale väljakule püstitatud kiik ja liumägi. Atraktiivne koht on põnev mitte ainult lastele, vaid innustuseks ka vanematele, kes olles kauem mänguväljakul, ei tegele ainult mängijatega vaid saavad ka ise puhkusest osa.

Mänguväljaku seadmed ise ei ole siiski veel kõik. Turvalised pinnakatted, eriti need, mis on valmistatud sünteetilisest materjalidest, on reeglina väga kallid ja neelavad mõnikord rohkem ressursse, kui kogu väljaku varustus. Oluline on siiski märkida, et sobivaks amortiseerivaks pinnakatteks, kukkumistele kuni 1 meetri, võib olla hooldatud murukamar (sealjuures võib see olla erinevates maades erinevalt määratud, võttes arvesse kohalikke kliimaatilisi tingimusi, näit.: külmad talved, kuivad ja kuumad suved).

1 meetrist madalamate mänguväljakute seadmete puhul võib üldiselt iga pind, tingimusel, et see on korralikult kinnitatud, olla kasutajatele turvaline. Reeglina kasutavad madalaid mänguvahendeid väga väikesed lapsed, seetõttu on vajalik, et mänguväljaku seadmed asetseksid väljaku eraldatud osas, et raskendada tegutsemist seadmetega, mis ei ole väikelastele ette nähtud ning selleks, et vältida ka kahjustusi suuremate laste poolt. Hinnates sellisesse nurgakesse paigaldatud väikelaste mänguvahendite atraktiivsust ja riski, peaksime mänguväljakul ka ise veetma veidi aega põlvili liikudes, et veenduda 1 meetri kõrguselt kukkumise ohtlikkuses.

Ärge unustage rajamast väljakule varjulist kohta, eriti selles väljaku osas, kus mängivad kõige väiksemad lapsed. Kõige odavamalt varjualust pakuvad meile sobivalt istutatud puud.

Istumiskohad

Mängukohta projekteerides arvestage, et see saab ka vanematele naabritevaheliste kohtumiste ja kohalikule kogukonnale puhkamise kohaks. Seoses sellega tuleb planeerida kohad pinkidele või teised kohad istumiseks. Need peavad olema paigutatud nii, et istuja saaks jägida üheaegselt võimalikult suurt osa mänguväljakust. Kui läheduses asetseb tiheda liiklusega tänav, peab pinkidel istujatel olema võimalus jälgida lapsi, kes mängivad kõige ohtlikemas kohtades, eriti aga väljaku sissepääsu lähedal. Istekohad ja pingid ei tohiks olema piiretele liiga lähedal, et neid ei kasutataks seljatoelt piirdele või üle piirde hüppamiseks (soovitav kaugust piirdest on ligikaudu 1 meetri). Pingi ette tuleb paigaldada ka kõva pinnakate.

Prügikastid

Prügikastid on vajalikud mängukoha korrashoidmiseks. Vältige nende paigutamist kaugemale kui 2 kuni 3 meetrit pinkidest ja sissepääsudest, et neid ei kasutataks mängu otstarbel. Samas aga vahetult pinkide ja sissepääsude juures olevad prügikastid võivad ohustada väljaku kasutajaid näiteks putukate ründega. Prügikastid peavad olema pinnakattele tugevasti kinnitatud ja on tähtis, et neil oleks mehhanism, mis võimaldaks nende tühjendamist ainult väljaku administraatori poolt volitatud isiku poolt. Koerte jalutuskohad ei tohiks asetseda mängukohtade vahetus läheduses.

Piirded

Piire mänguväljakul raskendab eelkõige loomade ligipääsu ja kaitseb väikelaste turvalisust. Kui koerad või auto- ning rattaliiklus ümbruskonnas pole probleemiks, peaks vaagima, kas selle piirde paigaldus on ikka vajalik. Arvestagem siiski ka seda, et piire annab lastele „oma” pinnal asumise turvalisuse tunde, sest see on ümbruskonnast eraldatud.

Oluline on teadvustada, et mitte iga piirde tüüp ei sobi mänguväljakutel kasutamiseks, kui aga on jõutud veendumusele, et see on vajalik – siis ei tohi selle pealt raha kokku hoida. Kohandagem see piire ümbruskonnaga, milles mänguväljak asetseb. Kui puhkeala asetseb maapiirkonnas või metsas, ei tarvitse metallist tara olla kõige parimaks lahenduseks. Samas aga kui mänguväljak paikneb asulas, kus tuleb arvestada vandalismiga on metallist tara vägagi otstarbekas

Vaatamata kasutatava piirde tüübile ei tohi see seada ohtu laste turvalisust. Soovitame siinjuures kasutada sellealaseid soovitusi sisaldava standardi EVS-EN 1176 abi.

Piirded peavad olema püstitatud vastavalt selle piirkonna kohustuslikele normidele, seadustele ja kohalikele tavadele, kusjuures nende soovitatav kõrgus on 1 meeter.

Mänguväljaku projekteerimise käigus tuleb läbi mõelda, kas mitte kasutada muud liiki piirdeid peale tarade, kasulik on selle juures arvestada järgmiste momentidega:

1. kontrollime piirde valmistamiseks kasutatud elementide elastsust (jäigad aialipid võivad olla sobimatud kaldpinnalistel kohtadel),
2. hindame piirde servade ohutust (et need oleksid näiteks ümarad ja korrektselt viimistletud),
3. veendume, et oleks välistatud laste piirde vahedesse ja avadesse jäämise võimalus,
4. pöörame tähelepanu piirde esinevatele teravatele või robustsetele elementidele (ei tohi kasutada okastraati või teravate otstega varbu),
5. kontrollime materjalide vastupidavust võimalikule vandalismile, ilmastikutingimustele ning laste võimalikule käitumisele aia suhtes,
6. küsitleme tootjaid piirde viimistluseks kasutatud ainete päritolu kohta (näiteks puidu immutuseks või metalli galvaniseerimiseks kasutatavad ained),
7. hindame materjalide kvaliteeti (valides parima kvaliteediga piirde vähendame sagedaste parandamiste ja remontide vajadust ning hoiame kokku kulutusi).

Kui piire on juba paigaldatud, pöörame sellele ohutuse tagamise protsessis erilist tähelepanu järgmistele momentidele:

1. puudused, mis võivad ilmned piirde võrgusilmade ebasobivate mõõtude või vale kinnitamise tulemusena,
2. võrkaia ülemise osa kaitsva viimistluse puudumine (võib olla ohtlik seoses laste turnimisega taral),
3. lastele kergesti kättesaadavad naelad või needid, mis võivad esile tulla puidust aialippide kallal toimendatud vandalismi tulemusena,
4. peale piirete eemaldamist ei tohi vedelema jätta lahtimonteerimisest järelejäänud kinnituselemente,
5. õige vahemaa säilitamine tugipostide, käsipuude, barjääride ja muude piirdeelementide vahel.
6. piirete korrektne paigaldus.

Sissepääs mänguväljakule

Isegi kõige turvalisemal mänguväljakul võib esineda õnnetusi, seetõttu on hädavajalik päästeteenistuste sõidukite vaba sisenemise võimalus alale ning nii lähedale õnnetuskohale,

kui võimalik. Värava või sissepääsu laiusest 2,15 m, peaks piisama kiirabi probleemideta sissesõiduks. Kui mänguväljak on tavaliselt suletud, tuleb kindlasti jätta teave, mil moel oleks võimalik seda avada ja kus asuvad värava võtmed. Igal juhul peab mitte ainult sissepääs olema ligipääsetav. Tuleb ka meeles pidada, et oleks koht, kuhu kiirabiauto võiks vajadusel turvaliselt parkida.

Seal, kuhu kiirabiauto sõita ei saa, kasutatakse ratastel kandraami. Viga saanud isiku õnnetuskohalt äratoomine on mõnikord oluliselt raskendatud, eriti siis, kui mänguväljaku pind on pehme, kuid pidagem meeles, et inimelu päästmisel loeb iga sekund. Patsiendi transpordi lihtsustamiseks võib sel juhul olla vältimatu ajutiste radade või ligipääsuteede kasutamine.

Piirded ja sellega seotud sissepääsud ning väravad on vajalikud mitte ainult laste turvalisuse kindlustamiseks vaid ka loomadele ligipääsu takistamiseks. Piirded raskendavad ka sissepääsu isikutele, kes soovivad tuua mänguväljakule mootorrattaid jms.

Väga tähtis on sissepääsuvärvate paigutus:

- Esiteks - oluline on määrata suund, kust lapsed tavaliselt alale sisenevad (pidagem meeles, pigem ronivad nad üle aia, kui kasutavad ebamõistliku koha peal olevat väravat). Siin aitavad meid laste poolt sissetallatud, mänguväljakutele viivad rajad.
- Teiseks – püüdkem sissepääsu mitte paigutada tiheda liiklusega tänava või avatud veekogu lähedusse.
- Kolmandaks – kui võimalik, tuleks vältida sissepääsu paigutamist künkale.
- Neljandaks – tähtis on, et väravad ei põrkaks mänguväljaku seadmete vastu. Väga palju õnnetusi on juhtunud seetõttu, et kiikuv laps on löönud end ära vastu avanavat väravat.

Sissepääs väljakule peab olema vähemalt 1 meetri laiune, võimaldamaks sissesõitu ka ratastoolides isikutele. Samuti ei tohi esineda ühtegi takistust, mis raskendaks nende sissesõitu.

Kuigi see ei ole seotud turvalisusega, peavad sissepääsu väravad avanema väljapoole (väljakule sisenev laps peaks lingist tõmbama ja väljudes lükkama). Selline reegel ei tulene ainult turvalisusest (evakueerumine toimub väravat lükates kiiremini), vaid ka faktist, et sel moel on loomade mängualale pääsemine raskendatud. Kui on paigaldatud isesulguv mehhanism, ei tohi selle sulgumise aeg olla lühem kui viis sekundit, et võimaldada ka sissepääs ratastoolis isikutele ning mitte vigastada mänguväljakule sisenevaid lapsi.

Isesulguv mehhanism on soovitatav eriti ala turvalisuse seisukohalt. Muidugi võib kasutada ka teisi värvate sulgemise meetodeid (lihtsast vedrust kuni väga keerulise süsteemini), kusjuures tavaliselt osutub kallim seade hilisema eksploatatsiooni käigus odavamaks.

Soovitav on, et mänguväljakul oleks ka laiema väravad, mis on ette nähtud näit. aiahooldusmasinate või muu tehnika sissesõiduks. Need väravad peavad olema ajal kui neid ei kasutata suletud.

Teist liiki sissepääsudeks on pöördväravad või muud samalaadsed mänguvahendid. Enne nende paigaldamist tuleb hinnata, kas kiirabibrigaadi või ratastooliga isikute sisenemine on võimaldatud. See on eriti oluline juhul, kui tegemist on ainsa sissepääsuga väljakule.

Sissepääsude värvatel ei tohi olla kohti, mis ohustavad lapsi näiteks sellega, et nende sõrmed võivad jääda värava vahele või muude selliste ohtudega. See tähendab seda, et tuleb säilitada vähemalt 12 mm vahe värava ja tugiposti ehk raami vahel ja seda mõlemal värava poolel (posti ümber). Värava avanemise või sulgemise käigus ei tohi vahe väheneda.

Värava alla peab jätma vahe laiusega 60 mm kuni 110 mm, mis vähendaks labajalgade vigastuste ohtu. Pinnakate sellises kohas peab olema tasane, et vahe suurus ei muutuks maapinna kulumisega, seoses laste sisenemise ja väljumisega. Pinnakatet on soovitatav tugevdada mitte ainult värava all, vaid ka 1 m kauguselt mõlemal pool väravat.

Kõik värava viimistlused peavad olema ümarad ja neil ei tohi esineda teravaid servi.

Kui väravasse on installeeritud lingid või riivid, peab lapsel olema võimalus seda avada mõlemalt poolt. Keelatud on pikemate kui 25 mm haakide kasutamine ning haagid peavad olema otstest siledad – pidagem meeles, et nad asetsevad tihti väikelapse silmade kõrgusel.

Kui värav on raske, tuleb kasutada mehhanismi, mis automaatselt takistab selle sulgumist (vaata: ülalpool märkused värava sulgumisaja kohta).

Suured sissepääsuväravad nõuavad vastupidavaid hingesid ja korralikku paigaldust. Samuti vajavad nad ka vastavalt tugevamaid haake ja teisi kindlustavaid elemente.

Juhul kui kasutatakse koertevastaseid tõkkeid nagu näiteks palktõkked või seisvad konstruktsioone – peavad need olema kinnitatud nii, et lapsed ei saaks neid eemaldada või mujale viia.

Mänguväljaku seadmete asetus mänguväljakul

Pöörakem tähelepanu sellele, kuidas lapsed mänguväljakul liiguvad. Kas mänguväljakule sisenejad peavad mööduma kiikuvate laste eest? Kas liumäelt ja karusellilt maha tulevad lapsed võivad põrgata kokku teiste, läheduses jooksvate lastega?

Kui vähegi võimalik, paigaldagem kiiged piirde lähedusse nii, et kiikuvate laste taga oleks võimatu liikuda.

Liumägesid ei tohi paigutada suunaga lõuna poole ning võimalusel peaksid jääma varju. Metallelemendid võivad keskpäeval kuumeneda ja kõrvetada seal mängivaid lapsi.

Karusellide ja teiste keerlevate mänguvahendite puhul on nõutav vähemalt kahemeetrine vaba maa-ala nende ümber. Suurte mänguväljaku seadmete korral, mis samaaegselt keerlevad ja kiiguvad, on laste ohualasse sattumise vältimiseks kohustuslik installeerida ümbritsev piire.

Vandalism ja mänguväljaku turvalisuse küsimused

Vandalismiaktid leiavad mänguväljakutel aset eriti siis kui läheduses ei ole teismelistele mõeldud ajaveetmise kohti. Arvestagem seda, planeerides ka maa-ala mänguväljaku ümbruses ja püüdkem leida lahendus noorte kohtumispaigale. Võib olla piisaks ülejäänud väljakust eraldatud, mõne pingiga kohast või lihtsalt varjualusest, et vähendada mänguväljaku seadmete kasutamise ja lõhkumise kiusatust noorte poolt.

Kindlasti mitte ei ole täielikult võimalik elimineerida laste agressiooni ilminguid mänguväljakul ning omavahelisi kaklusi. Seetõttu oleks mõttekas planeerida mänguväljakule mitu väravat, et vajadusel oleks lihtsam mänguväljakult lahkuda.

Samuti võib osutuda probleemiks graffiti. Solvavad kujutised tuleks koheselt eemaldada, ent kahjutut ja kunstilist graffitit võiks säilitada, sest sellega ennetatakse ka edasisi sodimisi.

Mänguväljaku seadmed

Mänguväljakule paigaldatavate mänguväljaku varustuse valik on väga lai. Projekteerimise käigus tuleks tutvuda kõikide erinevate tarnijate kataloogidega. Arutage, kas on parem osta kogu varustus ühelt ettevõtjalt, kes võib tarnida paljude tootjate poolt valmistatud seadmeid, või üritada ise kokku panna parim mänguvahendite komplekt, mis pärineb ühelt turustajalt.

Millised mänguväljakute seadmed on paremad – puidust või metallist? Kahjuks pole sellele kindlat vastust. Kõik sõltub kohast, kuhu me mängukoha rajame. Kohtadesse, mis on eriti ohustatud vandalismist, on soovitatav metallseadmete paigutamine.

Kas kogu varustus mänguväljakul peab olema tavapärane? Puhkeala planeerides pidagem meeles, et lapsed kasutavad mängudeks ka ümbruskonna puid ja põõsaid.

Püüdke tagada võimalikult mitmekülgne, maksimaalselt laste mänguvajadustele vastav, mänguväljakute seadmete komplekt. Tähelepanu! varustuse tootjad annavad oma kataloogides alati nõu, kuidas nende poolt pakutavat varustust võimalikult mitmekülgsest kasutada ning lapsed leiavad sellele lisaks veel tuhandeid võimalusi.

Tähtsaks mängu osaks on kujutlusvõime, niisiis võib läbimõeldud mänguväljaku seadmete valik mänguväljakul ärgitada väga mitmesugustele mängudele.

Valides seadmeid mänguväljakule, pidagem meeles, et lapsi on erinevaid. Kümne aasta pärast on kasutajate nõudmised hoopis teised. Elades samas hoovis ja olles kohaliku kogukonna liikmeks on soovitatav, et need küsimused oleks eelnevalt läbi arutatud ja otsuseid mängukoha osas tehakse nii vanemaid kui nooremaid lapsi ning samuti ka ümbruskonna elanikke arvestades.

Pinnakate

Standardis EVS-EN 1177 on kehtestatud nõue, et kõrgete mänguväljakute seadmete. (kus lapsed mängivad kõrgemal kui 600 mm) all peab olema sobiv pinnakate. Selline põhimõte kehtib ka selliste mänguväljakute seadmete nagu kiiged, karusellid ja liumäed ümbruses ning antud juhul ei sõltu see varustuse kõrgusest. Arvestama peab asjolu, et need pinnakatted ei kaitse küll kõikide peatraumade eest, kuid vähendavad siiski nende esinemise riski olulisel määral. Meenutagem, et standard lubab kasutada ka hästihooldatud murukamarat, kuni ühe meetrise kukkumiskõrguse puhul.

Pinnakatteid on erinevat liiki:

1. *Lahtine pinnakate* – võib koosneda sellistest materjalidest nagu puukoor, puidulaastud, saepuru, liiv, kruus või purustatud kumm. Sellist liiki pinna paksus peab olema mänguvahendi all kuni 300 mm. Seda ei tohi kasutada sellise varustuse all, mis peab olema väga tugevalt fikseeritud (karusellid). On sobiv aga tasapinnalistest elementidest koosnevate mänguvahendite alla, nagu näiteks köisraudteed.
2. *Kummist pinnakate* – võib kasutada nii väikeste „plaadikeste” kujul või suurematest (väiksematest osadest kokkuliimitud) fragmentidest. Sellist liiki pinnakatte turustajad peavad esitama ka sertifikaadi, mis tõendab, kuidas on täidetud direktiivis EVS-EN 1177 määratud kriteerium HIC (Peatraumade Kriteerium). Märkimisväärne on see, et kummipinnad on saadaval erinevates värvides ja graafilistes mustrites, millega võib mänguväljakut planeerides arvestada.

3. *Rohumatid* – Kummist võrk, mis lööke küll märkimisväärselt ei summuta, kuid paigaldatuna õigesti (vastavalt standardis EVS-EN 1177 kirjeldatule), tagab ohutuse isegi 3 meetrise kukkumiskõrguse puhul. Kuna rohi kasvab läbi kummivõrgu avad, on seda liiki pind eriti soovitatav linnast väljas asuvatel aladel.
4. *Matilaadsed pinnad* – need on lahtirullitavad pinnad, mis tagavad kõrgelt kukkumise turvalisuse. Ka sellist liiki pindade turustajad on kohustatud esitama vastava sertifikaadi, nii nagu kummist pinnakatete puhul.

Pinnakatte ulatus

Pinnakatte ulatus sõltub potentsiaalse kukkumise kõrgusest, ehk praktilisest kõrgusest, millel lapsed mängivad. Mida kõrgem on mänguväljaku seade, seda tähtsam on kindlustada turvaline kukkumine. Kiikede ja muude kiikuvate seadmete puhul peab selline turvaala ulatuma umbes 1,5 m kaugusele ning mõõta tuleb kohast, kus seade on mängu käigus kõige enam väljaulatuv.

Mänguväljaku seadmete puhul, millelt kukkumise kõrgus on rohkem kui 1,5 meetrit, tuleb turvalise pinna ehk pörkepinna minimaalmõõtude väljaarvestamiseks rakendada järgmist valemit:

$$\text{Turvalise pinna ulatus} = (\text{maksimaalne kukkumise kõrgus} - 1,5 \text{ m}) \times 0,667 + 1,5 \text{ m}$$

Pind mänguväljaku seadme ümber peab ulatuma vähemalt sellise kauguseni.

Kõige populaarsemate seadmete nagu näiteks laua ja kahe istmega kiikede ning vedrukiikede puhul peab turvalise pinna tagama vähemalt ühe meetri kaugusele mänguvahendist, hetkel, mil see asetseb oma piirkaugusel.

Rippkiikedele rakendatakse teist arvestust:

Mõõtke kaugus ülemisest põikpuust, kuhu kiik on riputatud, kohani millel istub laps mängu ajal. Korrutage saadud tulemus 0,867-ga, lisage seejärel 1,75 m (kui kiige all asetseb lööki ühtlaselt pehmen-dav pind, näiteks sünteetiline) või 2,25-ga (kui pind kiige all on lahtise pinnakattega). Turvalist pinda tuleb rakendada kiige esiküljel ja tagaküljel, arvestusest tulenevas ulatuses ning küljeulatuses vähemalt 875 mm, kiige istme keskpunktist.

Seejärel, võttes kiige kauguseks istmest ülemise põikpuuni 1,8 m, näeb arvestus välja järgnevalt:

Sünteetilistele pindadele

$$1,8 \text{ m} \times 0,867 = 1,561 \text{ m}$$

$$1,561 \text{ m} + 1,75 \text{ m} = 3,31 \text{ m}$$

Kaugust 3,31 m tuleb rakendada kiigest ette ja taha poole, mõõtes seisva kiige istme keskpunktist.

Lahtiste pinnakatetega pindadele

$$1,8 \text{ m} \times 0,867 = 1,561 \text{ m}$$

$$1,561 \text{ m} + 2,25 \text{ m} = 3,81 \text{ m}$$

Sellisel juhul on kaugus pool meetrit pikem kui sünteetiliste pindade puhul.

Maastiku planeerimine ja taimestik

Hästi kujundatud maastik ja istutatud kenad taimed tagavad lastele veelgi suurema mängurõõmu.

Pidagem siinjuures meeles, et tuleks istutada puid, mis tagavad väikelastele varjualuse. Samas ei paku puud ainult varjualust vaid lisavad väljakule ka visuaalseid väärtusi.

Kui mänguväljak asetseb linnast väljas, mõelgem läbi ka kõrge rohu ning põllulillede kasvamise võimalused. Teeradasid saab rajada kohtadesse, mis on laste poolt sissetallatud. Pidagem meeles, et mängimine aasalilledega lähendab lapsi loodusele ja pakub neile suurt rõõmu.

Looduslike kõrgendike kasutamine lisab mänguväljakule suurt väärtust. Loomulikult ei tohi künkad olla järsud kui seal mängivad väikesed lapsed, kes ei kontrolli oma liikumist veel täies ulatuses. Väikelaste poolt kasutatavate pindade puhul on soovitatav, et maksimaalne küngaste kalle oleks kuni 1:12 (30°).

Liumäe paigaldamine künkale võib mõningatel juhtudel välistada kalli, kukkumist pehmendava pinna paigaldamise vajadust. Sellise liumäe puhul tuleb pidada meeles, et taimestik ei muutuks vaadet takistavaks ega laste järelvalvet raskendavaks teguriks.

Sobiva pinnase ja taimestiku osas võib kasulikku teavet ja informatsiooni saada aednikelt ja lillemüüjatelt. Samuti saavad nad meile abiks olla ka sobiva taimestiku valikul. Vältigem mürgiseid, teravate okaste või lehtedega taimi, mittesöödavaid kuid atraktiivsete viljadega taimi ning allergilisi reaktsioone tekitavaid taimi.

Allpool on lühike loend taimedest, millega võib mänguväljakut kaunistada:

Aroomi seisukohalt

- paljud taimed, näiteks rosmariin, tüümian, salvei, meliss, oregano, majoraan, münt, lavendel,
- Davidi budleia (*Buddleja davidii*),
- *Choisya termate*,
- kusalpuu,
- mürt,
- osmantus,
- mägimänd,
- pappel (*Populus trichorpa*),
- must liilia,
- lõhnav lodjapuu (*Viburnum fragrans*).

Välimuse seisukohalt

- arukask,
- värisejahein,
- harilik elulõng,
- harilik sarapuu,
- paju,
- valge pihlakas.

Värvi seisukohalt

- põldvaher,
- kirikakar,
- nurmenukk,
- verev kontpuu,

- Patagoonia fuksia,
- Inica,
- kurdlehine kibuvits,
- harilik pihlakas.

Paljud neist tagavad ka kohase varju päikese eest.

Vältida tuleb järgnevaid taimi:

- harilik nāsiniin,
- teravalehine iileks,
- harilik kuldvihm,
- harilik jugapuu,
- harilik küüvits,
- harilik kikkapuu,
- harilik luuderohi,
- harilik kadakas,
- harilik tärnpuu,
- rododendron,
- harilik robiinia.

Peale selle võib osa õielistest taimedest, seoses õite toksilisusega, olla ohuallikaks. Sellised taimed on näiteksneed on:

- maikelluke,
- aed-kukekannus,
- lumeroos,
- unimagun,
- must maavits.

Ohtlikke eksootilisi taimi ei ole ülalpool esitatud loendisse lisatud.

SEADMETE TARNIMINE JA PAIGALDUS

Tarnijad

Mänguväljakute seadmete tarnijat ja paigalduse läbiviijat ei tohiks jätta kontrollimata. Ettevõtjaid ühendavad organisatsioonid või tööstus-kaubanduskojad võivad omada informatsiooni meid huvitavate usaldusväärsete partnerite kohta. Ettevõtte, kes ei osale selliste organisatsioonide töös, võivad samuti olla usaldusväärsed, kuid siiski peaks sellest hoolimata uurima nende tausta.

Tellimine

Soovitav on märkida vormistatud tellimusse, et ostetav ja meie mänguväljakule paigaldatav varustus vastaks standardile EVS-EN 1176 ning mänguväljaku pinnakate – EVS-EN 1177.

Paigaldus

Uute mänguväljakute puhul võivad väga paljud probleemid olla seotud just mänguväljakute seadmete paigaldusega. Pidagem meeles, et tarnija on vastutav kogu tellimuse eest, isegi kui mõni tööülesanne on edastatud alltöövõtjale.

Dokumendid, mida tarnija peab esitama

Tellimuse puhul peab mänguväljaku seadmete tarnija esitama:

- tootjat (maaletootjat) identifitseeriva teabe
- tehnilise dokumentatsiooni, mis näitab, kuidas seadmed või pinnakate on toodetud (seal peab sisalduma teave mänguväljaku seadmete konstruktsiooni ja mõõtude kohta, soovitatavate varuosade loend, kasutatud materjalid, värvid ning lakid),
- juhendi, mis sisaldab teavet soovitatava paigalduse kohta, mis peab olema piisavalt üksikasjalik,
- Hooldus-kasutusjuhendi, koos selles sisalduvate andmetega turvaliste mänguväljakute seadmete vaheliste kauguste kohta (soovitavalt graafilises vormis) ning juhised kontrollimise ja hoolduse kohta,
- sertifikaadid, tõendid ja muud dokumendid mis tõendavad varustuse vastavust standarditele EVS-EN 1176 või EVS-EN 1177

Viimase punkti osas tuleb märkida, et kõige sagedamini kasutatavaks dokumendiks on akrediteeritud isiku poolt väljaantav sertifikaat. Muuks dokumendiks võib olla tootja või tarnija vastavusdeklaratsioon või tootja või välise institutsiooni (akrediteeritud labor) poolt esitatud kontrollraport.

Inspekteerimine peale mänguväljaku seadmete paigaldust

Praktika on näidanud, et sertifikaatide omamine ei taga mänguväljaku seadmete faktilist vastavust normidele. Seetõttu tuleb varustus, enne mänguväljaku kasutusse laskmist, üle kontrollida. Parem kui selle viiks läbi spetsialist või akrediteeritud inspekteerimisi läbiviiv isik.

Kontrolli tulemused ei ole ainult kinnituseks, et kõik läbiviidud tööd vastavad normidele, vaid tõendavad lisaks ka seadmete ning paigalduse kvaliteeti. Taolise inspekteerimise raport peab tõendama tarnija tegutsemist mänguväljaku turvalisuse tagamise nimel, et see on vastavuses kõigi õiguslike nõuetega.

Taoline inspekteerimine peab vajadusel kontrollima ka pinnakatte sobivust standardiga EVS-EN 1177.

KONTROLL JA HOOLDAMINE

Üldised märkused

Laste turvalisus mänguväljakutel ei sõltu ainult sobivast planeeringust ja õige varustuse valikust. Vältimatu on mänguväljaku pideva järelevalve ja regulaarse kontrolli teostamine ning turvalisuse kõrgeimate standardite järgimine.

Standard EVS-EN 1176-7 soovib kolme mänguväljakute kontrolli liiki. Nende kontrollide läbiviimisega täidavad mänguväljakute administraatorid oma põhilisi kohustusi kasutajate ees.

Inspeksioon peab hõlmama kogu mänguväljakut, sealhulgas teeradu, piirdeid, istumiskohti, sissepääse ning mitte ainult sellele paigaldatud mänguväljakute seadmeid.

Kolme liiki kontrollid

Standardile vastavad mänguväljakutel läbiviidavate inspekteerimiste liigid on:

Visuaalne tavaülevaatus (rutiinne kontroll)

Selle käigus kontrollitakse mänguvahendite üldist olukorda, täpsemalt vandalismi aktidest tulenevat normidele mittevastavust. Seda liiki kontrolli võib läbi viia maa-ala administraator või tema poolt volitatud isik ja see peab seejärel olema dokumenteeritud näiteks mänguväljaku kontrollraamatu või muu kirjaliku dokumendi vormis. Soovitatav oleks, et varustuse tarnija esitaks loendi võtmekriteeriumitest (*kontroll nimekirj*), mida tuleb sellise kontrolli käigus jälgida. Kontrollimiste sagedus võiks sõltuda mänguväljaku lastepoolse kasutamise sagedusest. Sellest hoolimata tuleks miinimumnõudeks pidada vähemalt iganädalast kontrollimist.

Töökindluse ülevaatus (Funktsionaalne järelvalve)

Selle kontrolli käigus viiakse läbi väga üksikasjalik mänguväljaku seadmete inspeksioon, eriti seadmete kasutamise seisukohalt. Sellist kontrolli võib läbi viia mänguväljaku administraator või tema poolt määratud isik. Tema otsused tuleb üles märkida väljaku hooldusega seotud dokumentatsioonis. Taolist kontrolli tuleb teha 1-3 korda kuus.

Korraline põhiülevaatus (Iga-aastane baaskontroll)

Selline kontroll tuleb läbi viia kaasates mänguväljaku omanikust või administraatorist sõltumatuid spetsialiste. Selle käigus peab kontrollima mänguväljaku seadmete kulumisastet, vundamentide, pinnakatete seisukorda ning samuti ka seadmete osas varasemalt teostatud remonttöid.

Teadmised ja koolitused

Kõik mänguväljaku kontrollimisi või parandusi läbiviivad isikud peavad omama selleks vajalikke teadmisi ja kogemusi. Soovitatav on, et isikud, kes viivad läbi regulaarseid kontrollimisi visuaalse vaatlemise teel, omaksid selles osas vähemalt baaskoolitust. Taolisi koolitusi korraldavad nii ettevõtjad, mittetulunduslikud organisatsioonid kui ka vastavad ametiasutused. Mänguväljakut juhatav administraator võiks taotleda ühte sellealast koolitust iga-aastase baaskontrolli raames.

Korraldussüsteem

Mänguväljakute kontrolli võivad läbi viia mitte ainult selles vallas tasulisi teenuseid pakkuvad isikud. Võib valmistada ette oma kontrollisüsteemi, mis on eriti kasulik siis, kui mänguväljaku kontrollimist hakkab läbi viima näiteks maastikuarhitekt.

Sellise süsteemi loomine ei tulene õiguslikest nõuetest ega normidest, kuid administraator võiks välja töötada mänguväljaku regulaarse turvalisuse kontrolli käsitlevad reeglid (soovitused selles vallas esitakse ka käesoleva väljaande lisana). Selle süsteemi raames hakkaks toimima ka läbiviidud kontrollimiste ja paranduste kombinatsioon.

Tänu heale korraldussüsteemile peab miinimumina olema võimalik:

- veenduda nii mänguväljaku seadmete kui ka kogu väljaku riskianalüüsi olemasolust,
- riskianalüüsi tulemuste dokumenteerimine ja spetsialistide poolt soovitatud parandusettepanekute järgmine,
- ettepanekute tegemine väljaku kontrolli ja hoolduse läbiviimise reeglite kohta,
- mänguväljaku seadmete arvestus ning identifitseerimine (nimetus, number, tüüp, tootja jms.),
- dokumentatsiooni olemasolu, mis sisaldab graafilises vormis iga mänguväljaku seadme paigutust ning mänguväljaku plaani,
- käitumisprotseduuri olemasolu tulekahju ja õnnetusjuhtumi korral,
- veenduda, et mänguväljakute kontroll ja hooldus toimuvad komplekselt,
- avalike institutsioonide poolt läbi viidud kontrollimiste andmete säilitamine ühes kohas.

Hooldamine

Ükski kontrolliprogramm täida oma funktsioone, kui ei toimita vastavalt programmijärgsetele soovitudele. Oluline on see, et kulunud osade vahetus või töötlemine kemikaalidega või värvimine viidaks läbi siis, kui see on vältimatu aga mitte alles kontrolliorganite tegevuse tulemusena. Kui elementide väljavahetus on vajalik – ja kui see on võimalik – tuleb kasutada tootja poolt valmistatud, või tema poolt soovitatuid originaalosi.

Tootjapoolsed juhised ja hoiatused

Keelatud on osta mänguväljakule paigaldatavaid mänguväljaku seadmeid, millele pole lisatud paigaldamise ja hooldamise juhendeid. Kui ostame juba kasutatud varustuse, tuleb erilist tähelepanu pöörata mänguväljaku seadmete vanusele. Pidagem samuti meeles, et eriti üksikasjalikult tuleb kontrollida garantiiaja ületanud mänguväljaku seadmeid.

Pinnakate

Pinnakatet tuleb, jooksvat loomulikku kulumist ja üldist seisundit silmas pidades, regulaarselt kontrollida. Kahtluste tekkimise korral võib pinnakatte kontrollimiseks tellida iga-aastase baaskontrolli käigus erikontrolli.

Inspekteerimine peale varustuse paigaldust

Uued mänguväljaku seadmed ja uued mänguväljakud tuleb enne laste käsutusse andmist eriti üksikasjalikult üle kontrollida arvestades eelkõige nende sobivust ja paigaldust. Kui oleme paigaldanud ainult ühe teatavat liiki mänguväljaku seadme, ei ole kontroll

majanduslikult kasulik. Sellises juhul saame me hinnangu anda ka iga-aastase baaskontrolli käigus. Juhul, kui mänguväljaku seade ei vasta nõuetele võime koheselt rakendada garantiid, kui see selle tähtaja jooksul veel kehtib. Selliseid reegleid peame me rakendama mänguväljakute väljavahetamisel uute vastu, mänguväljakute ümberehitamisel või laiendamisel.

Kulud ja korrapärane hooldus

Vältimatud kulud mänguväljaku korrapärase hoolduse korral koosnevad eelkõige järgnevast:

- rohealade hooldamine,
- liivakastide liiva väljavahetamine,
- prahi äravedu,
- iga-aastane baaskontroll,
- pinnakatte nõuetele vastava seisundi tagamine, sõltuvalt kasutatud materjali päritolust. Näiteks iga-aastane lahtise pinnakattega pinnase vähenemine on umbes 10 %,
- osaline remont.

Paljudes kohtades kannavad need kulud näiteks kohaliku kogukonna vabatahtlikud liikmed (vanemad, hooldajad).

Lisaks sellele on mõttekas tagada endale nn „reservfond“ iga aastal esinevate jooksvate kulutuste katmiseks: metallosade värvimine iga 5-6 aasta tagant ja mänguväljakute seadmete ning pinnakatte väljavahetamine. See on umbes 10 % mänguvahendite originaalmaksumusest.

Mänguväljakute omanikud peavad tagama ka seadusest tuleneva tsiviilvastutuse kindlustuse olemasolu.

Õnnetusjuhtumid

Kahjuks ei saa täielikult vältida õnnetusi ega teisi mänguväljaku kasutajaid ohustavaid sündmusi. Asjassepuutuvatele ametitele on sellistes olukordades väga heaks informatsiooniallikateks raportid ja teave, mis on üles märgitud õnnetuste toimumise järjekorras. Sageli saab selline informatsioon inspekteeriva institutsiooni või tootja enda poolt läbiviidava kontrolli aluseks.

Õnnetustest võib teavitada spetsiaalse vormingu abil (näiteks määratud turvalisuse sisekorraldussüsteemis – vaata lisa nr 6). Selline dokument võib olla täidetud elektrooniliselt, vanemate, tunnistajate, või omanike poolt. Märkimisväärne on see, et asjassepuutuv institutsioon ei rakenda kindlasti sanktsioone administraatori suhtes, kes kavatseb vabatahtlikult teha koostööd mänguväljaku turvalisuse taastamiseks.

Õnnetusest teavitav isik peab üksikasjalikult teavitama:

- mänguväljakust, kus õnnetus juhtus (esitama omanikku või juhatajat identifitseerivad andmed, informatsiooni mänguväljaku seadme kohta, millega sündmus aset leidis),
- õnnetusjuhtumist (kuupäev, kellaaeg koos olukorra kirjeldusega),
- vigasaanud isikust või isikutest (nende vanus, sugu, riietus ja jalatsid mida nad kandsid õnnetuse hetkel, kogu teave, mis aitab analüüsida õnnetuse põhjuseid),
- vigastustest,
- enda kontaktandmetest.

MÄNGUVÄLJAKUID KÄSITLEVAD STANDARDID

Sissejuhatus

Mänguväljakuid käsitlevad euroopa normatiivid EN 1176 ja EN 1177 (nende eesti versioonid on tähistatud EVS-EN 1176 ja EVS-EN 1177) kuulutati esmakordselt välja 1998 a. ning nad toetusid olulisel määral briti normatiivile BS 5696 ja saksa normatiivile DIN 7926.

Standard EVS-EN 1176 koosneb üheksast osast, millest esimene käsitleb üldisi ohutusnõudeid ja katsemeetodeid ja käib kõigi mänguväljakute ning sellel asetsevate seadmete ning ka muude mängimiseks mitte ettenähtud, elementide kohta. Käsitletud pole siiski seiklusväljakuid, mis toetavad laste arengut ja julgustavad neid kasutama omavalmistatud seadmeid.

Standard EVS-EN 1176 koosneb järgnevatest osadest:

- EVS-EN 1176-1: 2008 Mänguväljakute seadmed. Osa 1: Üldised ohutusnõuded ja katsemeetodid.
- EVS-EN 1176-2: 2008 Mänguväljakute seadmed. Osa 2: Täiendavad spetsiaalsed ohutusnõuded ja katsemeetodid kiikede jaoks.
- EVS-EN 1176-3: 2008 Mänguväljakute seadmed. Osa 3: Täiendavad spetsiaalsed ohutusnõuded ja katsemeetodid liumägede jaoks.
- EVS-EN 1176-4: 2008 Mänguväljakute seadmed. Osa 4: Täiendavad spetsiaalsed ohutusnõuded ja katsemeetodid kiirusradade jaoks.
- EVS-EN 1176-5: 2008 Mänguväljakute seadmed. Osa 5: Täiendavad spetsiaalsed ohutusnõuded ja katsemeetodid karussellidele.
- EVS-EN 1176-6: 2008 Mänguväljakute seadmed. Osa 6: Täiendavad spetsiaalsed ohutusnõuded ja katsemeetodid õõsumisvahendite jaoks.
- EVS-EN 1176-7: 2008 Mänguväljakute seadmed. Osa 7: Juhised paigaldamise, kontrollimise, hooldamise ja kasutamise kohta.
- EVS-EN 1176-10: 2008 Mänguväljakute seadmed ja katted. Osa 10: Täiendavad spetsiaalsed ohutusnõuded ja katsemeetodid täiesti suletud mänguväljaku seadmete jaoks.
- EVS-EN 1176-11: 2008 Mänguväljakute seadmed ja katted. Osa 11: Täiendavad spetsiaalsed ohutusnõuded ja katsemeetodid ruumilise võrgustiku jaoks.

Pinnakatet käsitlevaks standardiks on:

- EVS-EN 1177: 2008 Lööke summutav mänguväljaku kate. Ohutusnõuded ja katsemeetodid.

Sellele lisaks rakenduvad mänguväljaku seadmete elementidele ka direktiivid:

- EN 818:1999 Lühikeste lülidega tõstekett,
- EN ISO 9554: 2007 Trossid – üldised nõuded,
- EN ISO 2307: 2007 Trossid – mõningate füüsiliste ja mehaaniliste omaduste määratlus,
- EN 335: 2007, EN 350: 2000 ning EN 351: 2007 käsitlevad puidu ja puitpäritoluga materjalide kestvust ning puidu ja puitmaterjalide vastupidavust.

Õiguslikud tingimused

Paljudes riikides on standardi nõuete täitmine vabatahtlik ja ei ole õiguslikuks kohustuseks. Kuid kui toode on valmistatud standardi nõudeid järgides on ta eeldatavasti turvaline.

Tuleb siiski meeles pidada teatud standarditest tulenevaid piiranguid. Tavaliselt ei tähenda mänguväljaku seadmete vastavus standardi nõuetele automaatselt seda, et mänguväljak on turvaline. Nii võib juhtuda, et hoolimata standardis määratud nõuete täitmisest, ei ole mänguväljaku seade turvaline. Märkimisväärne on siiski see, et kehtivaid standardeid tuleb rakendada läbimõeldult, seetõttu on vältimatu iga-aastase baaskontrolli läbiviimine kompetentsete isikute poolt, kes võiksid olla nõuandjateks sh. standarditest tulenevate nõuete vallas.

Standardite muutmise temaatikaga seostub ka nende vananenud versioonide jõusoleku küsimus. Mänguväljaku seadmed, mis on valmistatud enne standardite jõustumist võivad mitte vastata nendes määratud kriteeriumitele, kuigi olid vastavuses eelmiste standarditega. Ühtäkki on eelnevalt täiesti sobilikud seadmed osutunud ebasobivaks ja võimalik, et sellest tulenevalt ka ohtlikuks (näiteks päev pärast uute standardite jõustumist). Sellises olukorras tuleb vanad mänguväljaku seadmed kompetentse inspektori poolt üle vaadata, kes siis määratleb puudused ja viib läbi riskianalüüsi ning määrab, millised toimingud tuleb ette võtta - kas oleks vajalik mänguväljaku seadme väljavahetamine või piisab väikestest modifikatsioonidest.

Uus varustus peab täitma standardi EVS-EN 1176 nõudeid.

Mänguväljakute varustus ja pinnakate ei pea reeglina olema märgistatud CE märgisega (välja arvatud mänguasjad, mida kasutatakse näiteks koduaias või mitte avalikel mänguväljakutel).

Euroopa standardi 1176, sisu on pideva interpreteerimise subjektiks. Standardi sisust mittemõistmise korral võib abi otsida Euroopa Standardi Komiteest. Tuleb siiski arvestada, et küsimuste lahendamine võib osutuda aeganõudvaks.

Turvalisuse printsiibid standardites

Standardi EVS-EN 1176 esimese osa sissejuhatuse väidab, et standardi eesmärgiks ei ole mängu hindamine. Sel viisil arvestab ta riski ühena mängu elementidest, kuid see ei tohi olla riskiks, mis ohustab kasutajaid raskete vigastustega.

Seejärel määratleb standard nõuded, mis kaitsevad lapsi ohtude eest, mida nad ei suuda, mänguväljaku seadmeid otstarbekohaselt või ettenähtud viisil kasutades, ette näha.

Oluliseks eelduseks on see, et standardid on mänguväljaku administraatorile eelkõige, laste turvalise mänguvõimaluse tagamise mooduste määratlemise vahendiks. Neid ei tohi tõlgendada nimekirjana tegevustest, mis on lastele keelatud. Samal ajal ei tohi standarditele vastav tegutsemine vabastada juhatajat pidevast hoolet mänguväljaku turvalisuse ja selle kasutamisega seotud riskide minimaliseerimise eest.

Kaitsmaks lapsi ohtude eest, tuleb standardeid rakendada sobival viisil ja arvesse võttes ka sinna paigutatud mänguväljaku seadmetest tulenevaid erinevaid riske ja ka mänguväljakul ilmnevaid, aga standardite poolt otseselt reguleerimata ning kirjeldamata riske.

Turvalisuse reeglid sõltuvad kasutajat ohustava ohu liigist. Allpool on nende põhimõtteline jaotus (vastavalt standardile EVS-EN 1176):

1. Pea ja kaela takerdumine

Mängu ajal võib juhtuda, et lapse pea ja kael jääb mänguväljaku seadme vahele kinni. Sellel võivad olla tõsised tagajärjed, sest kui ei ole võimalik, et laps vabaneks iseseisvalt, siis see võib viia vigastuste või surmani. Standard määratleb täpselt reeglid, mille

eesmärgiks on seda liiki õnnetusjuhtumite ennetamine. Mõningad takerdumise juhtumid võivad siiski mänguväljakul aset leida, kuid ainult sellisel juhul kui risk on väga hoolikalt kaalutletud ning on selge, et laste turvalisus ei ole ohustatud.

2. Kogu keha või riietuse takerdumine

Standard näeb ette nõuded mänguväljakute seadmetele, tänu millele välditakse lapse kinnijäämist mänguvahendi sisse. See käsitleb näiteks tunneleid, mis peavad olla piisavalt laiad.

Laste riie elemendid võivad samuti mõningatesse mänguväljaku seadme või selle osadesse kinni jääda. Selline olukord võib põhjustada tõsiseid tagajärgi näiteks kui lapse kaela ümbritsev sall jääb liumäelt allalibisemisel selle külge kinni. Standard määratleb reeglid, mis näitavad, mil viisil taolisi õnnetusi ennetada.

3. Jalalaba või jalgade takerdumine

Standard soovib mänguväljaku seadmete selliseid konstruktsioone, mille puhul nende osad ei põhjustaks tõsiseid traumasid. See puudutab eriti seadmete laiuid, avasid, alustugesid, sangasid, kiikesid ja ripsildasid ning teisi mänguväljaku seadmeid, mille puhul ühenduvad liikuvad ja mitteliikuvad elemendid.

4. Kukkumised

Kukkumisi mängu käigus ei ole kuidagi võimalik vältida, seetõttu reguleerib see standard eelkõige kõrgustest kukkumise turvalisuse küsimust, viidates käsipuude, barjääride, kaitsepiirete või käepidemete kasutamisele.

Normatiiv määratleb ka lisanõuded, mida rakendatakse olukorras, kus kõrgusest kukkumine on lubatav, kuna see ei seostu tõsise riskiga. Antud eesmärgil on esitatud märkused, mis käsitlevad pinnakatet ja maa-ala mänguväljaku seadmete ümber, millel ei tohi asetseda ühtegi vahendit või tõket, mille vastu kukkuv laps võiks end vigastada.

5. Kokkupõrked

Mängu käigus võivad lapsed kokku põrgata nii omavahel kui ka mänguväljaku seadmetega. Standard määratleb nõuded, mille eesmärgiks on minimaliseerida tõenäosus, et selliste kokkupõrgeteni üldse läheks. Näiteks peavad kiikede istmed enda äralöömise vältimiseks asetsema kohases kauguses konstruktsiooni toetavatest elementidest. Teiseks näiteks on sobiva pinnakatte kasutamine.

6. Ebakorrekne viimistlus või vead konstruktsioonis

Teravad servad mänguväljaku seadmetes on ilmseks ja silmnähtavaks ohuks, mis põhjustavad täiesti tarbetut riski. Standardi sisu määrab, kuidas piirata selliseid ohtusid.

Mõned turvalisuse normatiivi EVS-EN 1176 nõudeid käsitlevad erisoovitused

Järgnevat üldiste ohutusnõuete kogumit rakendatakse kõikide mänguväljakutel asetsevate seadmete suhtes. Märkimisväärne on see, et käesolev nimekiri ei ole täielik. Täieliku ettekujutuse saamiseks soovime läbi lugeda kogu standardi. Lisaks soovime pöörata tähelepanu sellele, et erinevate mänguväljakute seadmete (kiiged, liumäed, karusellid jms.) jaoks eksisteerivad täiendavad spetsiaalsed ohutusnõuded, mis on määratletud standardi järgnevate osadega.

Üldised ohutusnõuded

- Mitut funktsiooni omava mänguvahendi seadme (näit. kiikuv ja pöörlev) ohutus peab olema tõendatud selle kõiki funktsioone käsitlevate nõuete seisukohalt.
- Mänguväljaku seadmete rohkus ja mängu raskusaste nendel peab olema sobiv

potentsiaalsete kasutajate vanusele.

- Mänguvahendipoolne risk peab alati olema määratletav.
- Vesi (näiteks vihm) ei tohi koguneda mänguväljakute seadmetele, või siis juhul, kui seadmed on sel eesmärgil projekteeritud.
- Mänguvahendid peavad tagama ligipääsu täiskasvanud isikutele.
- Suletud seadmed (nagu tunnelid), mis on pikemad kui 2 meetrit, peavad lahkumise võimaldamiseks alati omama kahte väljapääsu.
- Väljakul peab asetsema teabetahvel, mis sisaldab mängukoha hooldamise eest vastutava isiku andmeid. Otstarbekas oleks märkida sellele tahvlile mänguväljaku aadress ja päästeteenistuste numbrid ning võimalusel paigutada mänguväljaku lähedusse ka telefoniautomaat, et oleks kergem abi kutsuda.
- Maapinna sisse installeeritavatele mänguväljaku seadmetele peab tootja poolt olema paigaldatud loetav põhikõrguse märk. See märk tähistab kõrgust, mille puhul paigaldus tagab varustuse turvalisuse (peab olema samal tasandil pinnakatte või mängu pinnalaotusega). Märgistus on vajalik nii korrektseks kinnitamiseks lahtisesse pinnasesse kui ka kasutuses oleva mänguvahendi seisukorra kontrollimiseks.
- Mänguväljaku seadmed peavad olema märgistatud tootja või tema volitatud esindaja nime ja aadressiga, järjekorranumbriga, mis võimaldaks individuaalset identifitseerimist (seadme mõõdud ja väljalaskeaasta) ning standardi, mille nõuetele see vastab (EN 1176-1: 2008), numbri ja kuupäevaga.

Kaitse takerdumiste ja löökide eest

- Materjalide ja mänguväljaku seadmete valimisel tuleb arvestada sellega, et kasutamise jooksul võivad nad muuta mõõtmeid, kuju ja asendit.
- Ei ole lubatud kasutada allapoolesuunatud „V” kujulisi avausi, mille nurk on väiksem kui 60°.
- Tunnelid peavad vastama standardi EVS-EN 1176-1 punkti 4.2.7.4 nõuetele, et vältida laste takerdumist tunnelisse (tunnel ei tohi olla kitsam kui 75 cm).
- Ei tohi kasutada lastele kergesti ligipääsetavaid, maapinnast kõrgemal kui 600 mm asetsevad avasid (kaasaarvatud piirded), mis ei läbi standardis määratletud katsete abil läbiviidavaid teste.
- „V” kujulised avaused turvaalas või vahetult selle ees peavad olema konstrueeritud nii, et nendesse ei takerduks juuksed või riided.
- Mänguväljaku seadmete esiletungivad elemendid ei tohi põhjustada juuste või riiete takerdumist.
- Liumäed, liugtorud ja kasutajatele ligipääsetavad varikatused peavad läbima standardi EVS - EN 1176 lisas D.3. määratletud, riiete takerdumist käsitleva testi.
- Pinnakattes, millel lapsed käivad või jooksevad, ei tohi olla 30 mm-st suuremaid vahesid, kuhu lapse jalad võiksid takerduda (see ei puutu kaldpindadesse, mille kaldenurk on suurem kui 45°).
- Avaustel, mis mängu ajal võivad muuta oma kuju või mõõtmeid, peab laste sõrmede muljumiste vältimiseks olema läbimõõt vähemalt 12 mm.
- Turvaala sisesed või muud avaused, mille alumine äär asetseb maapinnast kõrgemal kui 1 m, peavad olema kas väiksemad kui 8 mm, või suuremad kui 25 mm (üksikasjalikumalt määratletud standardi EVS-EN 1176-1 punktiga D.4.).
- Ühest otsast kinnitatud trossid, ei tohi olla silmuse kujuga, mis võiks kasutajat puua.
- Mõlemast otsast kinnitatud trossid ei tohi moodustada silmust, mis ei läbi vastavate katsete abil läbiviidavaid spetsiaalseid teste.
- Teiste mänguväljaku seadmetega ühendatud trossid ei tohi põhjustada ohtlikke, takerdumislaadseid olukordi.
- Mänguväljaku seadmete liikuvate osade või kinnitatud ja liikuvate osade vahele peab jätma sobiva vahe, mis tagab kaitse sõrmede ja jäsemete muljumise eest.

- Iga mänguväljaku seade, mille kasutamine on seotud tsentrifugaaljõuga (näit. kiik, liumägi, karusell), peab vastama täiendavatele spetsiaalsetele ohutusnõuetele.
- Kasutajate kohal rippuvad rasked esemed (kaaluga üle 25 kg), peavad olema ülesriputatud pinnakattest vähemalt 40 cm kõrgusele ja vähemalt 23 cm kaugusele teistest mänguvahenditest (See nõue ei kehti kiikede puhul).
- Vahed sillakeste jäigalt paigaldatud ja liikuvate osade vahel ei tohi olla väiksemad kui 23 cm.

Kaitse kukkumiste eest

- Kus vähegi võimalik tulevad mänguväljaku seadmed varustada tõkete või käsipuudega.
- Käsipuud ja tõkked peavad algama kõige madalamast kohast.
- Kuni kõrguseni 60 cm maapinnast ei ole tõkete ja käsipuude kasutamine nõutav.
- Kui mänguväljaku seade võimaldab lastele mängimist kõrgemal kui 60 cm, tuleb kasutada tõkkeid ning määratletud on ka kukkumist pehmendav pinnakatte kasutamise vajadus.
- Juhul, kui mänguväljaku seade ei ole lastele kergesti ligipääsetav ning kukkumine võib toimuda kõrgemal kui 1 m, ei ole tõkked või käsipuud nõutavad, kuid sellisel juhul peab olema kohane pinnakate.
- Mänguväljaku seadmed, mis ei ole lastele kergesti ligipääsetavad, kuid millelt kukkumise kõrgus on 1 kuni 2 meetrit, peavad olema varustatud kaitsetõkete ja vastava pinnakattega.
- Kõikide mänguväljaku seadmete puhul, millelt kukkumise maksimaalne kõrgus ületab 2 meetrit, on vältimatu piirete ning pehmendava pinnakatte kasutamine.
- Seal, kus käsipuude kasutamine on vajalik, tuleb need paigaldada kõrgusele 600 mm ja 850 mm vahel, pinnast, millel laps mängu ajal seisab. Ühegi haaramiseks mõeldud käsipuu laius ei tohi ületada 60 mm.
- Kui osutub vältimatuks külgakatte kasutamine, tuleb need paigaldada pinnakatte kohale kõrgusele 600 kuni 850 mm. Sellised külgakatted peavad platvormi täielikult ümbritsema, välja arvatud koht, mille kaudu sinna sisenetakse või sealt väljutakse. Kui meil on tegemist mänguväljakule sisenemisega treppidelt, platvormilt või sillakestelt siis ei tohi sissepääsu laius olla suurem trepi, platvormi või sillakese laiusest.
- Kui on nõutav tõkete paigaldamine lastele kergesti ligipääsetavale mänguväljaku seadmele, tuleb see paigutada vähemalt 700 mm kõrgusele. Mänguväljaku seadmete puhul, mis ei ole kergesti ligipääsetavad paigutatakse tõkked kõrgusele 600 mm kuni 850 mm. Tõkked peavad ümbritsema kogu mänguplatvormi, välja arvatud kohad, kust sellele sisenetakse või sellelt väljutakse. Kui platvormil leidub sissepääs järsule elemendile, mis on suurema kaldenurgaga kui 45°, peab ava maksimaalne laius ulatuma 1200 mm-ni.
- Keelatud on paigutada ükskõik milliseid vahekäsipuid ning horisontaalseid või peaaegu horisontaalseid plaate, mida lapsed saaksid kasutada astmetena või ronimiseks. Tõkete ülaääred peavad olema nii konstrueeritud, et lastel ei tekiks soovi nendel istuda või seista.
- Ükskõik millised elemendid, millest laps hoiab kinni, rippudes kogu oma keharaskusega (näiteks võimlemisredelid) peavad olema läbimõõduga vahemikus 16 mm kuni 45 mm.
- Elemendid, mille ülesandeks ei ole lapse kogu keharaskuse kandmine vaid millest hoitakse kinni tasakaalu säilitamiseks (erinevat liiki käsipuud ja tõkked) ei tohi olla suurema läbimõõduga kui 60 mm.
- Redelipulgad ja astmed ei tohi pöörelda ümber oma telje. Pulkade ja astmete vahed peavad olema võrdsed (välja arvatud vahemaa pinnakatte ja esimese astme vahel ja mänguplatvormi ning järgmise astme vahel). Redelipulgad ja astmed peavad olema tasapinnalised (lubatud hälve ± 3 mm). Pulgad peavad

vastama haaramist ja pihkusurutavust käsitlevatele nõuetele.

- Astmetel peavad, sõltuvalt nende kõrgusest, olema külgakatted või tõkked. Astmete puhul, kõrgusel kuni 1 m või kui käsipuu alune vahe on väiksem kui 600 mm, võib tõkete asemel kasutada käsipuid. Külgakatted ja käsipuud peavad olema kasutusel alates madalaimast astmest ja vastama haaramist ja pihkusurutavust käsitlevatele nõuetele. Kui astmed moodustavad suurema kalde kui 45° või on kasutusel kõrgemal kui 1 m, peab külgakate vastama haaramist ja pihkusurutavust käsitlevatele nõuetele. Kasutusel peab olema vähemalt kolm horisontaalset astet (lubatud hälve ± 3 mm), kuid nurk nende vahel peab olema võrdne. Soovitatav on see, et astmete sügavus oleks vähemalt 110 mm ja laius vähemalt 140 mm. Kui astmed on kasutusel kõrgemal kui 2 m, ei tohi kasutada redeleid kogu kõrguse ulatuses, vaid tuleb ette näha vaheplatvormid kõige kõrgema mängukoha juurde viivate redelite vahel. Vaheplatvormile tuleb paigutada teine, kõrgeimale mänguplatvormile viiv redel, mis on pööratud 90° võrra madalama redeli suhtes. Vaheplatvorm peab olema vähemalt 1 m pikkune ja sama lai kui sellele viiv redel.
- Kaldteedel peab olema püsiv kalle maksimaalse kaldenurgaga 38°. Nende puhul peab kasutama kõrgusega sobivaid tõkkeid, käsipuid või külgakatteid. Kaldteede puhul, kõrgusega kuni 1 m või kui vahe käsipuu all on väiksem kui 600 mm, võib tõkete asemel kasutada käsipuid. Külgakatted ja käsipuud peavad olema kasutusel kõige madalamast kohast alates. Kaldteed peavad olema tasapinnalised kogu oma lauses (lubatud hälve ± 3 mm), samuti tuleb tagada juhuslike libisemiste vältimine kasutada spetsiaalseid aineid.
- Järskude elementide korral (kaldenurgaga rohkem kui 45°) ei või vahe tõketes olla suurem kui 500 mm ja nende kõrgus ei tohi ületada 2 m.
- Ühest otsast kinnitatud trossid (näiteks liikumisköied) peavad olema läbimõõduga 25 mm kuni 45 mm.
- Mõlemast otsast kinnitatud trosside (liikumisköite) läbimõõt peab olema vahemikus 16 mm kuni 45 mm.
- Lahtise pinnakatte puhul tuleb tähelepanu pöörata tekkinud lohkuks kiikede all, liumägede otstes, karusellide ümber jne.

Kaitse kokkupõrgete eest

- Eriti soovitage Teil läbi lugeda standardi osa, mis käsitleb vaba ruumi ja kukkumiskõrgust ning pöörlevate- ja õõtsumisvahendite täiendavaid spetsiaalseid ohutusnõudeid
- Vaba ruum (ehk kasutaja seadme sees, peal või ümber jääv liikumisel kasutatav ruum näiteks liugumisel, kiikumisel, õõtsumisel) on piirkond mis reeglina ei või kattuda muude teiste aladega kui kukkumisalaga (see ei puutu siiski nendesse mänguvahenditesse, mis koosnevad mitmest elemendist, moodustades ühtse terviku).
- Vaba ruumi alas ei tohi olla ühtegi tõket, mis võiks tabada kasutajat või millesse kasutaja võiks komistada liikumise ajal.
- Mänguväljaku seadme kasutamiseks vajalikku ruumi ei tohi märgistada teeradasid.
- Mänguväljaku seadmeid kasutades ja selle lähemas ümbruses ei tohi kasutaja põrgata kokku ootamatute tõketega, mis võiksid põhjustada vigastusi.
- 1-2 meetri pikkuselt ülesriputatud ja ühest otsast kinnitatud köied peavad olema paigaldatud teistest mänguvahenditest vähemalt 600 mm kaugusel ning kiikuvatest mänguväljaku seadmetest vähemalt 900 mm kaugusel (s.h. ka teistest köitest).
- 2-4 m pikkuselt ülesriputatud köied peavad asetsema vähemalt 1 m kaugusel teistest mänguväljaku seadmetest.
- Vaba kukkumise kõrgus ei tohi ületada 3 m (Vt standardi EVS-EN 1176-1 punkti 4.2.8.1.).

- Kukkumise alas ei tohi asetseda ühtegi tõket, millele kasutaja võiks kukkuda või mis võiks teda tabada. Samas on teatavad erandid, mis käsitlevad:
  - kinnitatud osi, kui vaba kukkumise kõrguse erinevus on väiksem kui 600 mm,
  - osi, mis kannavad kasutajat või aitavad kasutajal säilitada tasakaalu,
  - mänguväljaku seadmete osi kaldega rohkem 60° ja väiksemaga kui 90° (sel juhul pole kukkumise pehmendamine vajalik).
- Kui on tegemist ühe platvormi suhtes 1 m kõrgemal asetsevate platvormidega siis tuleb vaba kukkumise kõrguse osas arvestada, et alumine platvorm peab olema varustatud turvalise pinnakattega.
- Vaba kukkumise puhul mänguväljaku seadmete osas, mis on madalamad kui 600 mm, võib kasutada kõva pinnakatet. Kõrgemate mänguväljaku seadmete puhul, või kui on tegemist seadmega, mida lapsed ise viivad liikumisse (kiiged, karusellid), on turvakate alati kohustuslik.
- Standardile vastavalt on mänguväljakutel lubatud kasutada murukatet kukkumiskõrguse puhul kuni 1 m.
- Poomid (massiga 25 kg ja rohkem) peavad olema paigutatud vähemalt 400 mm kõrgusele aluspinnast. Liikumise piirang peab olema kuni 100 mm ning ei tohi tabada seda toetavaid elemente. Viimatimainitustest peab poom olema vähemalt 230 mm kaugusel.

Kaitse ebakorrekse viimistluse või konstruktsioonivigade eest

- Konstruktsioonis kasutatavad materjalid peavad vastama standarditele ja olema vastupidavad ilmastikutingimustele.
- Mänguvahendite pinnakate ei tohi eraldada toksiline.
- Pinnakattel ei tohi kasutada peegeldavaid materjale.
- Tööd tuleb läbi viia vastavalt ehitusalastele nõuetele.
- Puitmaterjale tuleb kaitsta kõdunemise eest (rohkem informatsiooni vaata standardi EVS-EN 1176-1 punktis 4.1.3.). Lubatud on kasutada ainult puitu, mis ei lõhene ega purune.
- Metallelemendid peavad olema kaitstud rooste eest. Tuleb kasutada spetsiaalseid, mittetoksilisi roostevastaseid katteaineid.
- Lamineeritud materjalid, mida kasutatakse liumägede tootmiseks, peavad olema korrektselt tugevdatud, et kulumise tulemusena ei toimuks lapse ja laminaadi all asetseva klaasvilla vaheline vahetu kokkupuude.
- Keelatud on kasutada ohtlikke aineid nagu: asbestid, plii, formaldehüüd, kivisööõlid, fenoolilahused ja polüklooritud bifenüülid.
- Standarditele vastavalt tuleb tagada mänguväljaku seadmete terviklikkuse kaitse.
- Kõik mänguväljaku seadmetes kasutatavad materjalid peavad olema mittekooruvad ega tohi eraldada laaste ja pinde.
- Lubamatud on väljaulatuvad naelad, needid, kruvid, mutrid, lattide või trosside teravad otsad. Kare pinnakate ei tohi põhjustada ohtlikke olukordi.
- Ligipääsetavad nurgad ja servad peavad olema ümardatud miinimumraadiuseni 3 mm.
- Ühendused peavad olema kinnitatud sellisel viisil, et neid poleks võimalik lahti võtta. Nad ei tohi lõdvemaks muutuda ka kulumise tulemusena.
- Kiiresti kuluvad elemendid peavad olema väljavahetamiseks piisavalt kättesaadavad. Samas peavad nad olema kaitstud isehakanud meistriteoste eest.
- Terastrassid ei tohi olla pinges all ja peavad olema kaitstud rooste eest (Vaata standardi EVS-EN 1176-1 punkti 4.2.12.).
- Ketid peavad vastama rahvusvahelisele standardile ISO 1834. Maksimaalsed avad lülides on 8,6 mm igas suunas, kui aga tegemist pole ühendustega, võivad avad olla suuremad kui 8,6 mm, kuid mitte suuremad kui 12 mm. Tihtipeale on kogu kett vastavuses nõuetele, välja arvatud viimane lüli, mis on kinnitatud kiige

külge sellisel viisil, et avad on ootuspärastest väiksemad.

- Vundamendi alused peavad vastama standardi EVS-EN 1176-1 punktis 4.2.14 määratletud nõuetele (Näiteks soklid peavad, sõltuvalt olukorrast ulatuma 400 mm või 200 mm mängu pinnast allapoole).

LISA A

ETTEPANEKUD MÄNGUVÄLJAKU KORRALDUSE SISESÜSTEEMI OSAS

Nagu varem mainitud, võivad mänguväljaku omanik ise või mänguväljaku administraator luua mänguväljaku turvalisuse korraldamise süsteemi. Sellise süsteemi peamiseks elementideks on mänguväljaku haldamise korras loodud järgmised dokumendid nagu Mänguväljaku sisekord, Järevalve plaan ning Hooldamise- ning remondi ajakava koos kõigi juurdekuuluvate dokumentidega, mis puudutavad, mänguväljakul juba tehtud toiminguid. Kõik toimingud ja tegevused, mis on seotud mänguväljakuga peavad olema järjepidevalt kantud Mänguväljaku Raamatusse (vaata LISA).

Vastavad süsteemi osad võiksid välja näha järgnevalt.

Sooviksime märkida, et alljärgnev on ainult ettepanek, administraatorid võivad allpool esitatud soovitusi arendada ja modifitseerida.

Järevalve plaan

Esimeseks ülesandeks oleks luua mänguväljaku kontrollimiste plaan, mille sisu oleks järgmine:

KONTROLLIMISTE PLAAN

Õnnetuste vältimiseks mänguväljakul on loodud järgnev kontrollimiste plaan:

1. **Visuaalset tavaülevaatus** viiakse läbi .....kord/korda* nädalas (mitte vähem kui kord 7 päeva jooksul) vastava vormi abil (vaata lisa nr 1). Visuaalse tavaülevaatus käigus on võimalik avastada silmnähtavad, vandalismist, kulumisest või ilmastikutingimustest tulenevad ohud. Kontrollitakse kattepinna puhtus, mänguväljaku seadmete kompleksus ja kulumisastet, mänguväljaku üldist seisukorda ja ohutust.

2. **Töökindlusülevaatus** viiakse läbi ..... korda kuus (mitte vähem kui kord 3 kuu jooksul), vastava vormi abil (vaata lisa nr 2) ja kord aastas korralise põhiülevaatus käigus. Töökindlusülevaatusel kontrollitakse mänguväljaku seadmete funktsionaalsust ning stabiilsust ja kulumist. Kontroll hõlmab sisekorra nõuete ülevaatamist, piirdete, kattepinna, minimaalsete seadmete vahemaade, lisavarustuse paigutuse, mänguväljaku seadmete märgistuse kontrolli, samuti hinnatakse seadmete stabiilsust, kompleksust, nende kulumisastet ning ühenduste seisukorda.

3. Korraline põhiülevaatus viiakse läbi kord aastas, vastava vormi abil (vaata lisa nr 3). Kontrollimist läbiviivas komisjonis peab olema esindatud maa-ala omanikust või juhatajast sõltumatu spetsialist, kes on pädev mänguväljakute ohutuse osas. Iga-aastane korraline põhiülevaatus peab hindama mänguväljakute ohutuse üldist taset, vundamentide ja pinnakatete seisukorda ning selle käigus on õigus nõuda erinevate mänguväljakute seadmete osade väljakaevamist või lahtimonteerimist. Tuleb hinnata ka ilmastikutingimuste mõjutusi. Korraline põhiülevaatus käigus kontrollitakse sisekorra nõudeid, piirdeid, pinnakatteid, mänguväljaku seadmete vahelisi miinimumkaugusi, lisavarustuse paigutust, mänguväljaku seadmete märgistust, seadmete stabiilsust, kompleksust ja kulumisastet, ühenduste ja vundamendi seisukorda ning muutusi, mis on toimunud mänguväljakul läbiviidud remontide tõttu.

Korralise põhiülevaatus käigus vaadatakse üle ka antud hetkeks kogunenud dokumentatsioon ning hinnatakse üldist ohutuse taset.

Kontrollimisest tulenevalt tuleb läbi viia ka hooldavad toimingud ning selliste elementide nagu kruviühenduste, mänguväljaku pinnakatte, kuullaagrite, kettide, vundamentide, mänguvahendite konstruktsioonelementide, liikuvate elementide remont

Kõik kontrollimis-, hooldus ning remonttööd viiakse läbi kvalifitseeritud personali poolt, kasutades asjakohaseid vahendeid ning vorme (vaata lisad 1-4).

Kui kontroll tuvastab vead, mis võivad põhjustada ohtu turvalisusele, likvideeritakse need puudused viivitamatult. Juhul kui see ei osutu võimalikuks, tuleb kahjustatud seadmed fikseerida viisil, mis ei võimaldaks nende kasutamist. Näiteks muutes kõnealust seadet selliselt, et seda poleks võimalik kasutada, eemaldades seadme mänguväljakult või teavitades veast vastava vormi abil (vaata lisa nr 5). Kõnealuse puuduse likvideerimine dokumenteeritakse vastava vormiga.

Kui mänguväljaku seade on ajutiselt eemaldatud, tuleb selle vundament turvata selliselt, et mänguväljak ei oleks mingilgi moel kasutajatele ohtlik.

Informatsioon mänguväljakul juhtunud õnnetustest registreeritakse vastavas vormis (vaata lisa nr 6).

Korralise põhiülevaatuse raamis viiakse läbi ka käesoleva Järelevalve Plaani kinnitamine.

Tootjapoolsed kontrollimist käsitlevad soovitused sisalduvad lisas nr. .... .

Koht, kuupäev ja allkiri

*mittevajalik kustutada

Hooldamise ja remondi ajakava

Lisaks võib vastu võtta ka Hooldamise ja remondi ajakava. Ajakava on tihedalt seotud kontrolltegevustega ning peab olema kooskõlas kontrollimise plaaniga ja kajastatud ka vastavates vormides. Ajakava peab olema määratud igale mänguväljakule individuaalselt.

HOOLDAMISE JA REMONDI AJAKAVA

Õnnetusjuhtumite vähendamiseks määratakse järgmised toimingud.

1. Peale igakordset visuaalset tavakontrolli tuleb:

- a) eemaldada mustus pinnakattelt,
- b) tasandada pinnakatte tasapind (lahtise pinnakatte korral) vastavalt pinnakatte taseme märgistusele mänguväljaku seadmetel.

2. Enne töökindlusülevaatust tuleb:

- a) läbi viia mänguväljaku pinnakatte hooldus,
- b) lahtist pinnakatet täiendada ja sünteetilist pinnakatet parandada,

3. Peale töökindlusülevaatust tuleb:

- a) läbi viia lõtvunud kruviühenduste hooldus,
- b) määrada kuullaagrid, kui see vajalikuks osutub,
- c) viia läbi pinnakatte taseme märkide ja mänguvahendite registreerimisnumbrite hooldus.

4. Enne korralist põhiülevaatust tuleb läbi viia:

- a) mänguvahendite puitelementide värvikihi uuendus,
- b) lakikihtide hooldus nende kulumise korral.

Värvimine viiakse läbi mänguvahendite tootjate poolt soovitatud värvide abil.

5. Liiv liivakastides vahetatakse välja .....korda aastas (soovitavalt vähemalt kaks korda aastas).

Juhul, kui teenindavate, hooldavate või remontoimingute käigus ilmnevad puudused, mis põhjustavad ohtu turvalisusele, likvideeritakse need viivitamatult. Juhul kui see ei osutu võimalikuks, tuleb kahjustatud seadmed fikseerida viisil, mis ei võimaldaks nende kasutamist. Näiteks muutes kõnealust seadet selliselt, et seda poleks võimalik kasutada, eemaldades seadme mänguväljakult või teavitades veast vastava vormi abil (vaata lisa nr 5). Kõnealuse puuduse likvideerimine dokumenteeritakse vastava vormiga.

Kui seadmed on ajutiselt eemaldatud, tuleb selle vundament turvata selliselt, et mänguväljak ei oleks kasutajale ohtlik.

Kõik hooldavad ja parandavad toimingud mänguväljakul viiakse läbi vastavalt kvalifitseeritud personali poolt.

Kõik muudatused mänguväljakute seadmetes, nende täiendamine lisadetailidega, mis võivad avaldada mõju ohutusele, tuleb teha kooskõlas tootja või kompetentse isikuga.

Tootjapoolsed hooldust ja remonti käsitlevad soovitused sisalduvad lisas nr. ....

Koht, kuupäev ja allkiri,

Lisa nr 1

VISUAALNE TAVAÜLEVAATUS

Käsitleb mänguväljakut nr: .....

[illegible]

Lisa nr 2

TÖÖKINDLUSÜLEVAATUS

Käsitleb mänguväljakut nr: .....

Jrk nr.	Kirjeldus	Jah	Ei
1.	Komplektne ja loetav sisekorra eeskiri		
2.	Komplektne ja turvaline piire		
3.	Pinnakate on korrektses seisukorras		
4.	Minimaalne vahemaa mänguväljaku seadmete vahel muutusteta		
5.	Lisavarustus ei tekita ohtlikku olukorda		
6.	Prügikastid on olemas		
7.	Põhikõrgusmärk korrektne		
8.	Mänguväljaku seadmed on stabiilsed		
9.	Mänguväljaku seadmed on korrektselt märgistatud		
10.	Mänguväljaku seadmed on komplektsed		
11.	Liikuvate osade kulumisaste on normi piires		
12.	Kettide seisukord hea		
13.	Ülejäänud osade kulumisaste on normi piires		
14.	Ühenduste seisukord hea		
15.	Puuduvad lagunemise ja rooste märgid		
16.	Muud vead puuduvad		

Selgitused ja märkmed:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Koht: ..... Kuupäev: ..... Allkiri: .....

Lisa nr 3

KORRALINE PÕHIÜLEVAATUS

Käsitleb mänguväljakut nr: .....

I. Kontrolli viis läbi komisjon koosseisus:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

II. Mänguväljak on kontrollitud, sealjuures on kindlaks tehtud järgnev:

Jrk nr.	Kirjeldus	Jah	Ei
1.	Komplektne ja loetav sisekorra eeskiri		
2.	Komplektne ja turvaline piire		
3.	Pinnakate on korrektses seisukorras		
4.	Minimaalne vahemaa mänguväljaku seadmete vahel muutusteta		
5.	Lisavarustus ei tekita ohtlikku olukorda		
6.	Prügikastid on olemas		
7.	Põhikõrgusmärk korrektne		
8.	Mänguväljaku seadmed on stabiilsed		
9.	Mänguväljaku seadmed on korrektselt märgistatud		
10.	Mänguväljaku seadmed on komplektsed		
11.	Liikuvate osade kulumisaste on normi piires		
12.	Kettide seisukord hea		
13.	Ülejäänud osade kulumisaste on normi piires		
14.	Ühenduste seisukord hea		
15.	Puuduvad lagunemise ja rooste märgid		
16.	Vundamentide ja aluste seisukord hea		
17.	Puuduvad remondist tulenevad muutused, mis võivad mõjutada ohutust osas		
18.	Kontrollimiste plaan korrektne		
19.	Hoolduse ja paranduste ajakava korrektne		
20.	Muud vead puuduvad		

III. Hinnang mänguväljaku dokumentatsioonile (Kontrollimiste plaan ning Hoolduse ja remondi ajakava):

.....
.....

IV. Hinnang üldisele ohutuse tasemele (peale kontrolli läbiviimist, õnnetusjuhtumeid ja eelnevalt läbiviidud kontrollimisi käsitleva teabe hindamist):

.....
.....

V. Selgitused ja märkmed:

.....
.....
.....

Koht: .....

Kuupäev: .....

Allkirjad:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

Lisa nr 4

HOOLDUSE JA REMONDI FORMULAR

Käsitleb mänguväljakut nr: .....

1. .... on läbi viidud *hooldavad / remonttööd** mis sisaldasid:

.....
.....
.....
.....
.....

(palume kirjeldada tehtud toiminguid üksikasjalikult)

2. Üldmärgitud toimingud tulenesid /ei tulenenud* kontrollist/raportist .....(dok. nimetus, kuupäev)

3. Üldmärgitud toimingud on tehtud *korrektselt / ebakorrektsel**

4. Selgitused ja märkmed:

.....
.....
.....

5. Remonditööde tähtaeg on määratud kuupäevale: .....

Kuupäev:.....

Tööde läbiviija allkiri:.....

Tööde vastuvõtja allkiri:.....

* mittevajalik maha tõmmata

Lisa nr 5

VIGADEST TEAVITAMISE VORM

Käsitleb mänguväljakut nr: .....

1. Vastavalt visuaalse tavaülevaatuse / töökindlusülevaatuse / korralise põhülevaatuse* käigus läbi viidud kontrollile .....(kuupäev) , mis tuvastas vea mänguvahendis nr.....

2. Viga *mõjutab* / *ei mõjuta** ohutust mänguväljakul.

3. Vea kirjeldus:

.....
.....
.....

4. Soovitavad korrektiivsed meetmed:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kuupäev:.....

Allkiri:.....

* mittevajalik maha tõmmata

Lisa nr 6

ÕNNETUSJUHTUMI REGISTREERIMISE VORM

Juhataja andmed:		Mänguväljaku andmed:	
Nimi / Ees- ja perekonnanimi:		Nimi:	
Aadress:		Aadress:	
Tel:			
Õnnetuse põhjustanud mänguväljaku seadme andmed:			
Tootja nimi:		Seadme kirjeldus:	
Tootja aadress:		Muud märkmed:	
Õnnetusjuhtumi andmed:			
Õnnetuse kirjeldus:			
Õnnetuse kuupäev ja kellaaeg:			
Ilmastikutingimused (vihm, lumi jms.):			
Kannatada saanud isik: (ees- ja perekonnanimi, aadress, vanus)			
Riietus ja jalanõud mida kannatanu kandis:			
Õnnetuse ajal mänguväljakul viibinud laste arv:			
Õnnetuse põhjustanud mänguväljaku seadmel mänginud laste arv:			
Traumade liik:			
Traumade kirjeldus:			
Pealtnägijad: (ees- ja perekonnanimed, kontaktandmed)			
Pealtnägijate tunnistused:			
Kasutatud esmaabimeetmed:			
Õnnetusest tulenevad mänguväljaku seadme modifitseerimise soovitus:			
Kannatanule osutatud abi ja hüvitus:			
Muu teave (fotod, videosalvestused jms.):			
Teavitav isik: (ees- ja perekonnanimi, kontaktandmed)			

LISA B

<tiitelleht>

MÄNGUVÄLJAKU RAAMAT

Mänguväljaku number.....

Mänguväljaku asukoht:

.....
.....

Mänguväljaku omanik/juhataja:

.....
.....
.....

Raamatu avamise kuupäev ja koht:

.....

Allkiri:

.....

<Tiitellehele peaksid järgnema j sertifikaatide, arvete, maksedokumentide, teenindus- ja kasutusjuhendite, turvaala käsitlevate andmete, mänguväljaku kaardi jms koopiad.>

<Seejärel peaks mänguväljaku raamat sisaldama loendit mänguväljakule paigaldatud seadmetest koos seadmet identifitseerivate numbritega – näiteks:

1. Roheline kiik – tootja: XYZ Ltd., 3 Little Street, 00876 Windsor, Ontario, Kanada (kataloogi number: GS998876/08), Sertifikaat nr: 7766-AD-2008 välja antud Mänguväljakute Turvalisuse Globaalse Teadusliku Komitee poolt.
2. Kollane kiik hobuse peaga – tootja: jne.
3. Väike punane kiik.
4. Ühe istmega kiik.
5. Kahe istmega kiik.
6. Liumägi.
7. Sillake.
8. ...

Ärgem unustagem märkida mänguväljaku seadmete kaasajastamise või väljavahetamise korral raamatusse muudatusi, koos konkreetse teabega millised ümberkorraldused läbi viidi ja millal need toimusid.>

1. Visuaalse tavaülevaatusse loend:

[illegible]

<vajaduse korral võib dokumendile lisada järgneva samalaadse lehekülje>

2. Töökindluse ülevaatus (funktsionaalsete kontrollimiste) loend

[illegible]

<vajaduse korral võib dokumendile lisada järgneva samalaadse lehekülje>

3. Korralise põhiülevaatuse (baaskontrolli) loend

Jrk nr.	Kontrolli kuupäev	Kontrolli läbiviivate isikute ees- ja perekonnanimed	Allkirjad
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.
		1. 2. 3. 4.	1. 2. 3. 4.

<vajaduse korral võib dokumendile lisada järgneva samalaadse lehekülje>

4. Hooldus- ja remondiprotseduuride loend

[illegible]

<vajaduse korral võib dokumendile lisada järgneva samalaadse lehekülje>

5. Deklareeritud vigade loend

[illegible]

<vajaduse korral võib dokumendile lisada järgneva samalaadse lehekülje>

6. Registreeritud õnnetusjuhtumite loend

[illegible]

<vajaduse korral võib dokumendile lisada järgneva samalaadse lehekülje>